

## Het leven van twee Utrechtse Joodse meisjes.

Dit verhaal gaat over het leven van de familie Meijers, een Joods gezin met twee dochters dat ten tijde van de tweede wereldoorlog woonde in de Paulus Potterstraat te Utrecht. Vader Leon was geboren in Brummen, maar na het overlijden van zijn vader werden hij en één van zijn broers opgevoed door een Joodse instelling in Utrecht. Beiden volgden de HBS en Leon werd procuratiehouder in Utrecht. In 1942 werd duidelijk dat de Joden niet meer als volwaardige burgers in de stad mochten wonen en zelfs afgevoerd werden per trein naar een kamp.

De familie Meijers wacht dit niet af, en ze besluiten onder te duiken. Lion keert met zijn vrouw Renée terug naar Brummen waar ze een onderduikadres vinden. Hun beide dochters kunnen onderduiken bij de weduwe Ridder aan de Ramstraat te Utrecht. Elly en Lya zijn dan 3 en 6 jaar oud. De weduwe Ridder-den Hartogh heeft samen met haar dochter Bep een pension. Naast enkele theologie studenten, waaronder één van haar neefjes, woont juffrouw Zwaan in haar huis. Deze dame is een vrijgezelle onderwijzeres. Doordat het hoofdkantoor van de NSB om de hoek aan de Maliebaan ligt, wonen er veel NSB kopstukken in de buurt. Hierdoor kunnen Elly en Lya niet buiten spelen. De weduwe zoekt naar een oplossing buiten de stad, waar de meisjes vrij kunnen bewegen. Lya verhuist naar een doktersgezin in Amersfoort. Met haar blonde haar wordt ze opgenomen in het gezin als overlevende van het bombardement van Rotterdam.

Omdat Elly een meer uitgesproken Joods uiterlijk heeft kan zij niet naar hetzelfde onderduikadres in Amersfoort. Voor haar zoekt ze een ander onderduikadres. Haar dochter Wijntje heeft hetzelfde donkere haar en ogen als haar in 1920 verongelukte man Wout Ridder. Ze vraagt daarom Co en Wijntje Griffioen-Ridder of Elly bij hen mag onderduiken. Zij besluiten Elly op te nemen in hun gezin als 8e kind. Elly is dan even oud als hun zoon Co.

Juffrouw Zwaan neemt op een dag Elly bij de hand, en loopt naar de bushalte op de Biltstraat. Ook Elly is een bleekneusje uit Rotterdam, en gaat naar een gastgezin buiten de stad waar ze buiten kan spelen en aan kan sterken. Juffrouw Zwaan is een sjeke verschijning, die altijd een hooggesloten blouse met kanten kraag draagt. Ze gaat de deur niet uit zonder een hoed. Dit camoufleert ook mooi haar opgestoken haar dat behoorlijk lichter kleurt dan het zwarte haar van Elly. Ze past volledig in de omgeving van de deftige Maliebaan, en valt daardoor niet op met haar "dochtertje" van drie aan haar hand. Mogelijk heeft ze een boodschappentas in haar andere hand om handwerkspullen te kunnen kopen bij de Winkel van Sinkel. Ga er maar van uit dat ze een goed verhaal kan opsteken als ze ergens op aangesproken wordt.

Elly arriveert op de boerderij Lindenhoff zonder aankondiging. Lindenhoff ligt aan de Rijksstraatweg Utrecht-Amsterdam te Baambrugge. Juffrouw Zwaan is bekend van logeerpactijen bij grootmoeder Ridder. Elly wordt ook voorgesteld als bleekneusje uit Rotterdam. De boerderij ligt schuin achter de gelijknamige buitenplaats. Het pad dat naar de boerderij leidt loopt door een weiland. Hierdoor moet je twee hekken door voordat je op het erf staat. Iets dat er voor zorgt dat Duitsers niet ineens binnen kunnen lopen. Daarnaast krijgen de kinderen te horen dat ze voortaan niet meer vóór in het land mogen spelen, maar achter. Dat wil zeggen: niet zichtbaar vanaf de weg.

Omdat er veel aanloop is op Lindenhoff wordt Elly zoveel mogelijk uit het zicht gehouden. Als er te veel vreemden op het erf rondlopen stuurt moeder Wijntje de tweeling Co en Elly met een boodschapje naar vader Co, als hij "boven het spoor" aan het melken is. Eind 19e eeuw is de spoorlijn Utrecht-Amsterdam aangelegd. Deze volgt eerst het Amsterdam-Rijnkanaal, maar vanaf Loenersloot loopt hij dwars door de polder naar Abcoude. Het land achter de boerderijen aan de Rijksstraatweg is verdeeld: ongeveer twee-derde ligt vanaf die tijd achter de spoordijk. Alle boeren krijgen 100 gulden compensatie. Gevolg is dat de koeien in de zomer boven het spoor grazen, en daar ook gemolken worden. Alle boeren moeten hierdoor 2 keer per dag met paard en wagen



onbewaakt het spoor oversteken om te melken. Het land boven het spoor ligt daardoor geïsoleerd, en bovendien uit het zicht vanaf de weg en de aangelegene boerderijen. Door Elly en Co naar vader te sturen, zijn ze even buiten beeld voor vreemde ogen die langs komen.

Op een gegeven moment vindt er een razzia plaats. Alle boerderijen worden uitgekamd van zuid naar noord. Wijntje verzint een list en maakt een picknickmand klaar. De kinderen gaan met elkaar picknicken boven het spoor, onzichtbaar vanaf het erf. Ze mogen pas terugkomen als ze geroepen worden... Wijntje neemt biddend plaats aan de keukentafel in afwachting van de komst van de Duitsers. Als een wonder keren de Duitsers terug als ze bij de buitenplaats Postwijk zijn aangekomen. Eén boerderij vóór Lindenhoff.

Elly voelt zich steeds meer thuis in het gezin Griffioen. Ze loopt mee naar de weg, om haar broertjes en zusjes uit te zwaaien als die naar het dorp lopen om naar school te gaan. Alles bij elkaar wordt de situatie te gevaarlijk, en zoeken ze een andere oplossing. Wijntjes zus Cor is getrouwd met Jan van der Lee. Zij wonen op de boerderij tegenover Lindenhoff. Jeanette's hoeve ligt aan de overkant van de rivier de Angstiel. In tegenstelling tot de Vecht, loopt daar geen zand- en jaagpad langs. De boerderijen liggen geïsoleerd aan de rivier. Om die te bereiken moet je vanaf de openbare weg een pad af van honderden meters door de polder. De andere mogelijkheid is via het pontje dat bij de boerderij hoort. Door deze altijd aan de oever bij de boerderij te leggen kan niemand zonder hulp oversteken. Bovendien konden Duitsers over het algemeen niet zwemmen. Ook dat voorkwam ongewenst bezoek aan Jeannette's hoeve. Na overleg besluiten Jan en Cor van der Lee-Ridder om Elly in huis te nemen. Ook daar maakt Elly gewoon deel uit van het gezin.

Hoewel veel veiliger, kent ook dit onderduikadres de nodige bedreigingen. Ook op de Horndijk, die Baambrugge met Abcoude verbindt vindt een razzia plaats. Als het moment daar is, wordt Jeanette's overgeslagen... Elly blijft gespaard en zal hier veilig de oorlog overleven. Ook de keren dat Duitsers of NSB'ers in groepjes van twee de boerderij aandeden is Elly gespaard. Later vroeg ze aan haar pleegmoeder Cor hoe ze dat heeft klaargespeeld. Een meisje van 4 kun je niet zomaar even wegstoppen. Cor verklaarde na de oorlog dat ze op het moment dat ze de Duitsers door de polder zag aan komen lopen, ze bad tot God. Elly liet ze gewoon doorspelen alsof er niets aan de hand was. Het is voorgekomen dat Elly tijdens zo'n bezoek tegen de rok van haar moeder aankroop en dat de Duitsers zeiden: Je kunt wel zien dat zij uw dochter is! Ja, dat hoor ik wel vaker, antwoordde Cor, waarna ze weer verdwenen. Dan dankte ze God. De dames Ridder konden ook erg stellig en bijdehand zijn. Sommige mensen werden daar een beetje zenuwachtig van.

Toen de oorlog afgelopen was duurde het enkele maanden voordat duidelijk was hoe het verder was verlopen met de familie Meijers. Op een gegeven moment kwam Lya vanuit haar onderduikadres in Amersfoort op bezoek aan de hand van een neef van hun moeder Renée. Lya was zo blij dat ze haar zus Elly terug zag na jaren, dat ze ter plekke besloot dat ze bij Elly zou gaan wonen: Ik ga niet meer bij mijn kleine zusje weg! Zo geschiedde. Althans voorlopig. Vader Lion Meijers en moeder Renée Meijers waren op hun onderduikadres in Brummen verraden. Zij zijn afgevoerd naar Duitsland, waar ze uit elkaar gehaald zijn. Lion Maurits Meijers is op 30-9-1944 vermoord in Midden Europa op 36 jarige leeftijd. Renée Meijers-Witteboon is op 15-10-1944 vermoord in Auschwitz op 30 jarige leeftijd. Een oom van Renée had de oorlog overleefd. De overlevende kinderen van vermoorde joden werden zo veel mogelijk ondergebracht bij Joodse gezinnen. .... was tijdens de oorlog hun huis in Amsterdam kwijtgeraakt. Co en Wijntje boden de toekomstige adoptieouders van Elly en Lya aan om tijdelijk op Lindenhoff te wonen, zolang zij geen eigen huisvesting hadden. Vanwege de grote woningnood na de oorlog, heeft deze zoektocht een half jaar geduurd. Ondertussen bleef Elly op Jeanette's hoeve wonen, samen met Lya. Ze konden eindelijk vrij over straat, en liepen samen naar de Christelijke lagere school in Baambrugge.

Dit laatste heb ik gehoord van Elly, toen zij met haar zus Lya een bezoek bracht aan Lindenhoff om

de familie te ontmoeten. Zij is inmiddels 76 jaar, en orthodox Joods. Met elkaar eten zit er hierdoor niet meer in en voor de barbecue verlaten ze het gezelschap. Een kotelet van een Lindenhoff lam is niet koosjer genoeg.

Als de familie ... eenmaal een huis gevonden heeft in Amsterdam, verhuizen Elly en Lya met hun adoptieouders naar Amsterdam. Beiden gaan na de lagere school naar de H.B.S. Ze bezoeken de familie in Baambrugge nog regelmatig.

De familie .... emigreert in de jaren 50 naar Californië. Daar trouwen Elly en Lya met een Joodse man, en stichten een gezin. Moeder Cor bezoekt hen tot op hoge leeftijd, en kan zelfs het 40 jarig huwelijk van Elly nog meevieren. Elly en Lya hebben ondanks hun complexe gezins samenstelling en de traumatische dood van beide ouders een mooi leven opgebouwd. Met een goede mix van vooruitkijken en verwerken.

In 1978 keert Elly voor het eerst terug naar Nederland voor de Yad Vashem uitreiking. Deze heeft ze aangevraagd voor Cor van der Lee-Ridder, en Co en Wijntje Griffioen-Ridder. Jan van der Lee is in 1961 overleden, en heeft de onderscheiding postuum ontvangen.

Lion en Renée Meijers-Witteboon worden herdacht op het Joods monument bij het voormalige Maliebaan Station. Vanaf dit station zijn de Utrechtse Joden stelselmatig afgevoerd. Voor de meesten eindigde de reis met de dood.

Bart Griffioen.